

Okoliš, onečišćenje voda i klimatske promjene te kemikalije

Voda je ključni dio prirode i bitan resurs za ljude¹. Osim što je pijemo, vodu koristimo za sve, od kuhanja do čišćenja, tuširanja, ispiranja i plivanja. Slično tome, naši gospodarski sektori, uključujući energiju, promet, poljoprivredu i proizvodnju, svi se oslanjaju na vodu.

Konkurentska potražnja za vodom doprinosi onečišćenju i može dovesti do prekomjernog iskorištavanja, što može negativno utjecati na ljudsko zdravlje. Izravni zdravstveni problemi često su povezani s određenim onečišćivačima u vodi, poput bakterija, virusa, metala ili pesticida. Iako većina ljudi u Europi ima dobar pristup visokokvalitetnoj pitkoj vodi i vodi za kupanje, novi dokazi o kemijskom onečišćenju i nedostatku vode izazivaju sve veću zabrinutost.

Klimatske promjene povećavaju izazove količine i kvalitete vode u Europi. Na primjer, svjedoci smo sve češćih i intenzivnijih suša i poplava. Poplave su bile najskuplja vrsta ekstremnog događaja povezanog s klimom, s više od 223 milijarde eura štete u posljednja četiri desetljeća. Osobito u južnoj Europi, nestašica vode će se pogoršati i utjecati na sve sektore.

Podzemne vode opskrbljuju oko 65 % pitke vode u EU. Međutim, prema posljednjoj procjeni EEA o ovom vitalnom resursu, kemijsko onečišćenje pronađeno je u otprilike četvrtini podzemnih voda EU-a, dok je gotovo 10 % podzemnih voda pod utjecajem neodržive razine crpljenja. Štoviše, prekomjerne razine jednog ili više pesticida otkrivene su na između 4 % i 11 % mjesta za praćenje podzemnih voda.

Ostali zdravstveni problemi uključuju onečišćenje plastikom, mikroplastiku iz tekstila i kemijske onečišćivače, poput PFAS-ova², koji se nalaze diljem Europe u tlu i vodi. To je velika skupina fluoriranih organskih spojeva s više od 4700 tvari koje se svakodnevno koriste u različitim djelatnostima, a stvorio ih je čovjek i u upotrebi su od 1940-ih godina. PFAS tvari

¹ Preuzeto: EEA, *Water quality and quantity are key for well-being*, article published 21 Jun 2023

<https://www.eea.europa.eu/en/newsroom/editorial/water-quality-and-quantity>

² PFAS – perfluoroalkilni i polifluoroalkilni spojevi

pokazale su visoku razinu postojanosti u okolišu i vrlo ih je teško ukloniti. PFAS spojevi koriste se u vatrogasnim pjenama za gašenje požara, neljepljivim metalnim premazima za tave iz domaćinstva, pakiranjima hrane, osobito tzv. pakiranjima hrane „za van“, premazima otpornim na ulje, kremama i kozmetičkim proizvodima, tekstilu za izradu namještaja i odjeće (npr. tkanine otporne na požar), bojama, pesticidima i lijekovima. PFAS spojevi sve su više zabrinjavajući zbog svoje pokretljivosti, bioakumulacije, toksičnosti i postojanosti u okolišu, ali i u ljudskom i životinjskom organizmu. Nalaze se čak i u biljnim tkivima. Takvi spojevi bioakumuliraju se u okoliš te će u okolišu biti jako dugo prisutni, čak i ako se odmah zaustavi njihova proizvodnja i ispuštanje. U značajnim količinama ispuštaju se u okoliš iz različitih izvora kao što su industrija, poljoprivreda, stočarstvo, otpadni proizvodi, mjesta protupožarnih vježbališta, roba široke potrošnje i odlagališta otpada. Sve su veći izvori onečišćenja resursa koji su bitni za ljudski opstanak poput vode za piće, zraka i tla. Zbog njihove svakodnevne i široke upotrebe u ljudskom životu i društvu teško ih je izbaciti ili zamijeniti spojevima koji nisu štetni za okoliš ili ljudsko zdravlje. Jedan od rijetkih pozitivnih primjera upotrebe PFAS spojeva koji doprinose društvu su korištenje u medicinskim uređajima ili u zaštitnoj opremi radnika, nadamo se bez štetnih posljedica.

